

ETKİLEŞİMİ ÖN PLANA ÇIKARAN ÖĞRENME ORTAMLARI

GİRİŞ

Türkiye’de eğitimin temel sorunlarından biri öğrenme alanlarının etkileşime açık, öğrencilerin ve öğretmenlerin birbirinden öğrenmelerini kolaylaştıran bir yapıda olmamasıdır. Bu sebeple eğitim tek taraflı bir etkileşim ile sınırlı kalmakta, bu da öğrenme eyleminin etkinliğini düşürmektedir. Aynı zamanda ezberci olarak nitelendirilen eğitim sistemi bilgiyi öğrencilere ezberletme refleksiyle ilerlemekte, yetkinlikler geliştirme konusuna odaklanmamaktadır.

Mesele belirleme sürecinde yürütülen Sorunlar Araştırması Çalışması kapsamında öncelikle bir *literatür taraması* gerçekleştirilmiş ve eğitim alanında küresel, ulusal ve yerel veri, endeks, rapor ve araştırmalar derinlemesine incelenmiştir. Araştırmanın temelini oluşturan bu süreç, Türkiye’nin mevcut eğitim durumu hakkında bir altlık görevi görürken, eğitim alanında karşı karşıya kalınan zorluklar konusunda da bir çerçeve sunmuştur.

Masa başı araştırması tamamlandıktan sonra, Türkiye için eğitim alanındaki öncelikli konuların belirlenmesi amacıyla eğitim alanında görev alan uzmanlara danışmak amacıyla düzenlediğimiz bir *uzmanlar çalıştayı* gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de eğitim alanında faaliyet gösteren ve/veya eğitim sektörüyle ve paydaşlarıyla dirsek temasında olan akademisyenler, sivil toplum çalışanları, öğretmenler ve profesyonellerin bir araya geldiği uzmanlar çalıştayında eğitim alanında en öncelikli sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın üçüncü aşamasında ise değişimin ve yaratılacak sosyal değer en yüksek olabileceği konuları anlamak amacıyla eğitim alanındaki en temel iki faydalanıcı olan *öğretmen ve öğrencilerin görüşlerine* danışılmıştır. Öğretmenlere açık uçlu sorular sorularak bir online anket uygulanırken, öğrencilerin görüşleri ve deneyimleri için ise Eğitim Reformu Girişimi ve Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı’nın 2016 yılında yayınladığı “Çocukların Gözünden Okulda Yaşam” araştırma raporunun çıktıları incelenmiştir.

Birbirini besleyen bu üç çalışmadan edinilen çıktılar, Türkiye’de eğitim alanındaki ihtiyaçları ve gelişim alanları doğrultusunda en yüksek sosyal değeri yaratabilecek öncelikli konuları ve mesele sorularını belirlemede kullanılmıştır.

Bu çerçevede gerçekleştirilen Sorunlar Araştırması çalışmasının metodolojisini ile ilgili daha detaylı bilgi için yöntem raporunu inceleyebilirsiniz.

MESELE SORUSU

Etkileşimi ön plana çıkararak, birbirinden öğrenmeye olanak sağlayan ve yetkinlikler geliştirmeyi teşvik eden öğrenme ortamlarını nasıl tasarlayabiliriz?

GEREKÇELENĐİRME

Türkiye’de nitelikli eğitimin sağlanması konusundaki engeller düşünüldüğünde göze çarpan temel alanlardan bir tanesi öğrenme alanlarına ilişkin sorunlardır. Bu çalışma, öğrenme ortamlarını sadece okullardaki donanım, ekipman ya da araç gereçler olarak tanımlamamakta, aynı zamanda etkileşimi ön plana çıkaran yenilikçi herhangi bir ortamı da kapsamaktadır.

“Temel okul donanımları yeterli değil.”

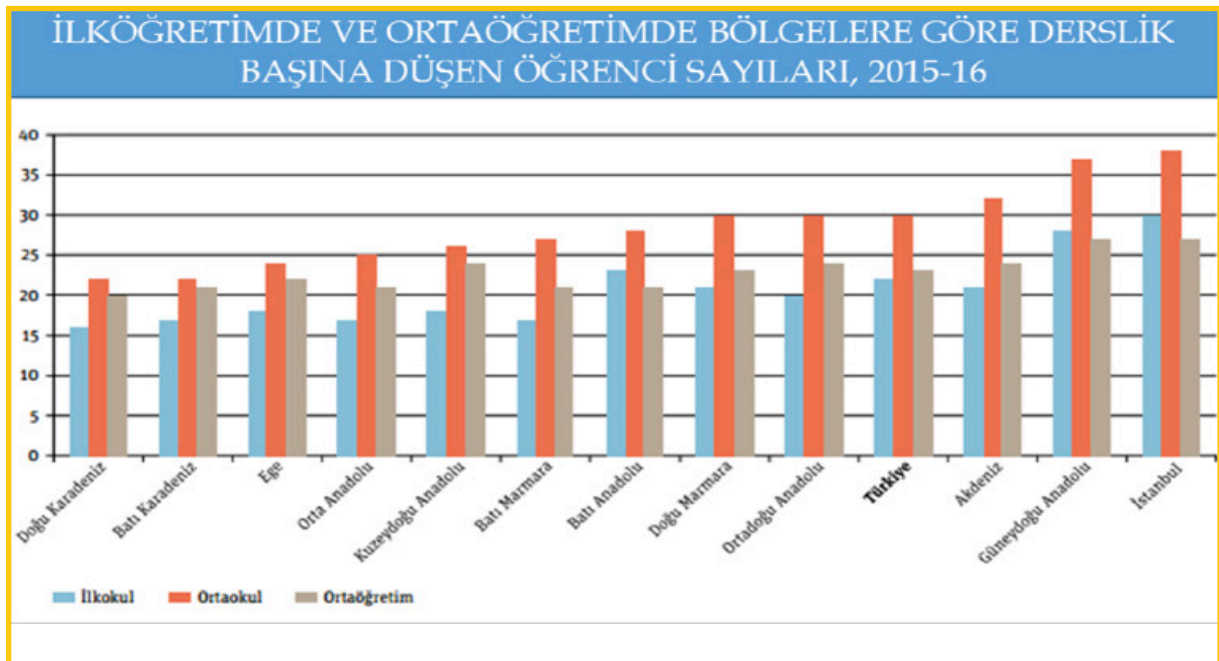
ERG ve TEGV’in 2016 yılında paylaştığı “Çocukların Gözünden Okulda Yaşam” adlı araştırma raporu öğrencilerin okulla ilgili mekânsal deneyimini gözler önüne sermektedir. Bu çalışmanın bulguları, öğrencilerin okul donanımı ile ilgili sorunlarını aşağıdaki gibi özetlemektedir:

Temizlik ve ısınma: Çocuklar, okullarının iyi ısınmadığını, tuvaletlerin ve dersliklerin iyi temizlenmediğini, dolayısıyla okul deneyimlerinin olumsuz etkilendiğini belirtmektedir.

Araştırmanın nicel ayağına katılan her 10 çocuktan yalnızca 4’ü okuldaki tuvaletin temiz olduğunu belirtiyor. Okullarının iyi ısınmadığını belirten çocukların oranı ikili öğretim veren okullarda % 41, tam gün öğretim veren okullarda % 34’tür.

Sınıfların kalabalık olması: Bu durum çocukların sıralarda sıkışık biçimde oturmalarına ve derse etkin katılım sağlayamamalarına sebep olmaktadır. Bu sebeple derslik başına düşen öğrenci sayısı, eğitimin niteliğini etkileyen önemli unsurlardan biridir. En kalabalık sınıflar Güneydoğu Anadolu illerinde ve İstanbul’da bulunmaktadır .

“Sınıflar çok büyük. Sınıflar güzel; ama mesela sınıf mevcudu bir o kadar kalabalık. Çok kalabalık. Biz ilkokulda 20 kişiydik, şimdi 45 falan varızdır. (...) [Sınıfın kalabalık olması] kötü hissettiriyor çünkü mesela çok ses oluyor. Yani mesela, bazı sevmediğim arkadaşlarım ben konuşurken konuşuyor, söz hakkı almıyor, çok karışıklık oluyor, biri konuşurken diğeri konuşuyor, bu zorluk oluyor. Ama ilkokuldayken güzeldi 20 kişiydik.”

Okullarda kütüphane, spor salonu ve bilgisayar odası gibi alanların yetersiz olması: Bu alanların yetersizliği, amacından farklı kullanılabilmesi ve ders saatleri dışında çocukların erişimine kapalı olması, öğrencilerin okul donanımı ile ilgili paylaştıkları bir diğer sorun.

“Bilgisayar odası var, orada ama internet filan yok, Google’a falan girilmiyor araştırma yapmak için”

İkili öğretim sistemi: Çocuklar için sabah uyanma, kahvaltı etme, öğlen yemeği yeme gibi konularda olumsuzluklar doğuruyor. Kısalan tenffüsler, beslenmenin yanı sıra diğer temel ihtiyaçları giderme, oyun oynama ve sosyalleşme olanaklarını da kısıtlıyor.

Yetersiz kulüp etkinlikleri: Kulüpler kâğıt üzerinde kalabiliyor, verimli işlemeyebiliyor; okullar serbest saatleri kulüplere değil akademik etkinliklere ayırmayı tercih edebiliyor. Çocukların farklı yönlerden gelişimlerini destekleyecek, ilgi alanlarını ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak önemli bir konuda ödün verilmiş oluyor.

“Eğitimde 21. yüzyıl yetkinlikleri esas alınmıyor”

Hızla gelişen ve teknolojinin merkezde olduğu küresel dünyada, ekonomik kalkınmanın temelinde bilgi ve bilişim çağına liderlik edecek bireyler yetiştirmek yatıyor. Bu çerçevede, öğrenciler temel akademik becerilere, yani edebiyat, sanat, matematik ve fen bilimleri becerilerine ek olarak; eleştirel düşünme, problem çözme, iş birliği ile çalışma ve yaratıcılık gibi becerilerini de geliştirmeliler.

Öğrencilerin 21. yüzyıl becerileri geliştirmesi sürecinde teknoloji kullanımı kritik bir yer tutmaktadır. Teknolojinin entegre edildiği eğitim süreçlerinde; eğitim kaynaklarına erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması, eğitim serüveninin öğrenci merkezli olması, etkin ve kapsayıcı bir model geliştirilmesi, eğitimcilerin bilişim teknolojileri alanında mesleki gelişimlerine destek olunması gibi konular özellikle öne çıkmaktadır .

Eğitimde bilişim teknolojileri etkin kullanıldığında, ölçme-değerlendirme, öğrenci katılımını artırma, okulu terk oranlarını azaltma, eğitim materyali oluşturma, sınıf yönetimi, kaynaklara erişim gibi önemli sonuçlara yönelik gelişmeler sağlayabilir.

Türkiye’de bilişim teknolojilerinin kullanımını artırma adına yapılan çalışmalardan en kapsamlısı Eğitimde Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH), 2011 yılında hayata geçirilen bir proje. Proje kapsamında okullara tablet bilgisayar, dizüstü bilgisayar ve etkileşimli tahta tedariki sağlanması amaçlanıyor.

Bu proje, Türkiye’de eğitim teknolojilerine erişimin yaygınlaştırılması, öğrenim çıktılarının iyileştirilmesi, öğrencilerin 21. yüzyıl becerileriyle donatılması için önemli bir adım. Ancak projenin donanım, altyapı ve tedarik süreçlerine ek olarak içerik geliştirme ve öğretmenlerin mesleki gelişimi adına yapılacak eğitimlerle desteklenmesi gerekmektedir.

21. yüzyıl yetkinliklerinin gelişmesi ve bireylerin küresel dünyaya ayak uydurabilmesi için bir diğer önemli öge de STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) eğitimidir. Pozitif bilimlerden farklı disiplinlerin eğitim sürecine dahil edilmesi, katma değer yaratan yenilikçi ürün ve süreçlerin ortaya konabilmesi için gereken eğitim altyapısının öğrencilere verilebilmesi anlamında çok önemlidir.

“Eğitim, birbirinden öğrenmeye kapalı ve katılımcı değil.”

Sorunlar araştırmasının ikinci temel kaynağı olan uzman alıştayından çıkan sonuçlardan birisi eğitim yapısının birbirinden öğrenmeyi desteklememesi ve katılımcı olmamasıdır. Mevcut sistemde, öğrenme süreçleri öğretmenden öğrenciye doğru hiyerarşık yapıda ilerliyor ve bu da öğrenme ortamının etkileşimli olmasını engelliyor. Öğrenciler, kendi eğitim serüvenlerinde söz sahibi olamıyor, bu sebeple katılımcı ve çoğulcu bir öğrenme modeli gelişemiyor.

Öne çıkan görüşler řu şekildedir:

- Eğitim, birbirinden öğrenmeye ve başkalarından gelen fikirlere açık değil.
- Kurumsal hiyerarşı buradaki en önemli etken. Bu sistemde sadece yukarıdan aşağıya bir öğrenme biçimi bulunuyor.
- Öğretmen ve öğrenci arasında dikey bir öğrenme modeli var, “öğreten” ve “öğrenen” rolleri her zaman tek taraflı, değişken değil.
- Öğretmenler, öğrencilerinden öğrenme pratikleri geliştirmiyor. Öğrenci ve öğretmen birbirine “yoldaş” değil.
- Öğrenciler de birbirlerinden öğrenemiyorlar.
- Öğrenme sürecinde yaşa dayalı bir hiyerarşı var.
- Katılımcı değil ve bireyler arasında etkileşime olanak sağlamıyor. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve ailelerin birbirleriyle etkileşim içinde olabileceği bir model yok.

“Eğitim sistemi beceri kazandırmıyor.”

Uzmanların çalışmada tartıştıkları bir diğer önemli konu ise Türkiye’deki eğitim sisteminin bilgi odaklı olması. Burada bilgiden kast edilenin knowledge değil information olduğu vurgulanmalı. Türkçe’de karşılıkları aynı olan bu iki kelime aslında farklı anlamlar ifade ediyor. Öğrencilerin kendilerine sunulan bilgiyi özümseyip bu bilgileri beceri ve yetkinliklere dönüştürebilmesi çok önemli. Uzmanlar Türkiye’deki eğitim modelinin bireylere beceri kazandırmak konusunda yetersiz olduğunu vurguluyor. Tektipleştirmeden uzmanlaştırma ve kazanımları bir amaca yönlendirme eksikliği Türkiye’deki eğitim modelinin önemli bir sorunu.

“Okullar fiziki açıdan yeterli değil.”

Öğretmenler, gerçekleştirilen saha çalışmasında okul donanımı ile ilgili çeşitli sorunlarını paylaşmıştır. Teknolojik altyapının yetersizliği, teknolojik araçların kullanmada bilgi eksikliği, okulun fiziksel donanımındaki yetersizlikler, eğitsel kaynak yetersizliği, fiziksel materyal eksikliği gibi sorunlar çalışmada öne çıkmıştır.

Öğretmenler, sınıf ortamı ile ilgili sorunlara da değinmektedir. Sınıfların çok kalabalık olması, sınıfta öğrenciler arasındaki eşitizlikler, öğrencilerin birbirleri ile olan iletişimde empati eksikliği, farklılıklara olan duyarsızlık gibi konuları dile getirmişlerdir.

“Eğitim sistemi/modeli ezberlemeye yönelik.”

Öğretmenlerin değindiği bir diğer önemli konu da Türkiye’deki eğitim modeline dair sorunlardır. Ezbere dayalı eğitim sistemi eleştirilirken, anlamaya değil ezberleme yönelik bir eğitim modelinin benimsendiği vurgulanmıştır.

“Öğretmen ve öğrencinin karşılıklı paylaşımlarıyla gerçekleşecek, öğrenci merkezli bir eğitim sistemine olan ihtiyaç dile getirilmiştir.”

“Eğitimin büyük bir kısmı akranlarla yaşanan deneyimlere dayanır, bu sebeple okul gün ve saatlerinin azaltılarak çocukların sosyal ve kültürel gelişimleri için fırsat tanınması gerekir.”

SONUÇ

Sonuç olarak öğrenciler, öğrenme alanları ile ilgili sorunları konusunda okullarda öğrencilerin ihtiyaç duyacağı kaynak/materyal eksikliğini, sınıflarda teknoloji ve diğer materyaller anlamında da donanım eksikliğini, kalabalık sınıfları vurguluyor.

Öğrenme alanlarının öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmesi ve potansiyellerini açığa çıkarması anlamında yetersiz olduğu, eğitimin “dört duvar arasında, fanus gibi bir ortamda” deneyimlendiği sorunlar araştırmasının son derece önemli çıktılarında biri.

KAYNAKÇA

Eğitim Reformu Girişimi (2016). Türkiye’de Ortaöğretimde Kapsayıcı Eğitim Durum Analizi. Kasım 2016’da şuradan erişildi: http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf

Eğitim Reformu Girişimi (2015). Eğitim İzleme Raporu 2014-15 Özet Değerlendirme. Ocak 2017’de şuradan erişildi: http://www.egitimreformugirisimi.org//sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/enews/EIR2014_OzetDegerlendirme.04.12.15.Web.pdf

Eğitim Reformu Girişimi (2016). Eğitim İzleme Raporu 2015-16. Ocak 2017’de şuradan erişildi: <http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/EIR2015-16.17.11.16.web.pdf>

Eğitim Reformu Girişimi & Anne Çocuk Eğitim Vakfı (2016). Her Çocuğa Eşit Fırsat: Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitiminin Durumu ve Öneriler. Ekim 2016’da şuradan erişildi: <http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/ACEV-ERG.Rapor.21.03.16.rev1.web.pdf>

Eğitim Reformu Girişimi & Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (2016). Çocukların Gözünden Okulda Yaşam. Eylül 2016 tarihinde şuradan erişildi: <http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/ERG.TEGV.%C3%87GOY.Ara%C5%9Ft%C4%B1rmaRaporu.09.08.16.pdf>

Eğitim Reformu Girişimi (2014). Fatih Projesi Eğitimde Dönüşüm İçin Bir Fırsat Olabilir Mi? Politika Analizi Ve Önerileri Ekim 2016 tarihinde şuradan erişildi: http://www.egitimreformugirisimi.org/sites/www.egitimreformugirisimi.org/files/ERG_Fatih%20Projesi.pdf

Human Rights Watch (2016). “Geleceğimi Hayal Etmeye Çalıştığımda Hiçbir Şey Göremiyorum”: Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller – Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek Kasım 2016 tarihinde şuradan erişildi: https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/turkey1115tu_web.pdf

World Economic Forum (2015). New Vision for Education Unlocking the Potential of Technology. Eylül 2016 tarihinde şuradan erişildi: http://www3.weforum.org/docs/WEFUSA_NewVisionforEducation_Report2015.pdf